

დამოუკიდებლობის გამოცხადების ასახვა მეხსიერების ადგილებში: თეთრიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მაგალითი

საკვლევი თემა მოიცავს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების (1918 წლის 26 მაისი) და დამოუკიდებლობის აღდგენის (1991 წლის 9 აპრილი) ისტორიული მოვლენების რეპრეზენტაციას თეთრიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში. მუზეუმი განიხილება როგორც ინსტიტუციური სივრცე, სადაც კოლექტიური მეხსიერება ფორმირდება, კონსოლიდირდება და თაობებს შორის გადაიცემა.

კვლევაში განიხილება მუზეუმის საექსპოზიციო პოლიტიკა, საგანმანათლებლო და კულტურული პროგრამები, ასევე ექსპონატების შერჩევისა და კურატორული ინტერპრეტაციის პრინციპები, რაც ქმნის ისტორიული ნარატივის კონტურებს და განსაზღვრავს მისი ლოკალიზაციის ფორმებს. კვლევაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ადგილობრივი საზოგადოების ჩართულობას და მათი დამოკიდებულებების ანალიზს მუზეუმში წარმოდგენილი ისტორიული ნარატივის მიმართ.

კვლევის აქტუალობა განპირობებულია პოსტსაბჭოთა სივრცეში მიმდინარე დეკოლონიზაციისა და ისტორიული მეხსიერების რეკონსტრუქციის პროცესებით, რომლებიც მოითხოვენ ეროვნული იდენტობის ხელახალ გააზრებასა და ისტორიული ნარატივების გადაფასებას. საბჭოთა ეპოქაში ჩამოყალიბებული ისტორიოგრაფიული ჩარჩოების გადახედვა და მათგან დისტანცირება მრავალი პოსტკოლონიური საზოგადოების ცენტრალურ ამოცანად იქცა (Assmann, 2011; Todorova, 1997). ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება რეგიონულ მუზეუმებს, რომლებიც არა მხო-

• ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ-მკვლევარი

ლოდ ისტორიული ინფორმაციის შენახვასა და გავრცელებას, არამედ ლოკალური იდენტობის ფორმირებასაც ემსახურებიან. თეთრიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მაგალითზე კვლევა ნათლად აჩვენებს, როგორ ხდება ეროვნული ისტორიული ნარატივების ადაპტაცია ადგილობრივ კულტურულ კონტექსტში.

კვლევის სიახლე: პირველად ხორციელდება თეთრიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ინტერდისციპლინარული ანალიზი თანამედროვე მეხსიერების თეორიების გამოყენებით. არსებული ქართული კვლევები მუზეუმების თემატიკაზე უმეტესწილად ფოკუსირდებიან ისტორიული ნარატივის აღწერაზე ან საგანმანათლებლო ფუნქციებზე, მაშინ როცა ეს კვლევა აერთიანებს მუზეოლოგიურ, დისკურსულ, სემიოტიკურ და ეთნოგრაფიულ ანალიზს, რაც მუზეუმს წარმოაჩენს არა მხოლოდ როგორც საგანმანათლებლო სივრცეს, არამედ როგორც მეხსიერების პოლიტიკის აქტიურ მოქმედ პირად.

გარდა ამისა, კვლევა აგენერირებს ცოდნას იმაზე, თუ როგორ ხდება ეროვნული დამოუკიდებლობის ნარატივის ადაპტაცია ადგილობრივ სოციალურ-კულტურულ კონტექსტში და როგორ მონაწილეობს მუზეუმი ეროვნული იდენტობის კონსტრუირებაში რეგიონულ დონეზე. ამდენად, კვლევა ავსებს არსებულ ცოდნას პოსტკოლონიური მეხსიერების პრაქტიკებზე საქართველოს რეგიონებში და შესაძლებლობას იძლევა, რეგიონული მუზეუმები განვიხილოთ როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი რგოლი ეროვნული მეხსიერების ფორმირებაში.

კვლევაში უნდა გაეცეს პასუხი სამი ძირითად კითხვას (პრობლემას):

1. როგორ ხდება დიდი ისტორიული ნარატივის, კერძოდ დამოუკიდებლობის გამოცხადების, ინტერპრეტაცია და ადაპტაცია ლოკალურ კონტექსტში?
2. რა როლს ასრულებს რეგიონული მუზეუმი ეროვნული იდენტობის ფორმირებაში?

3. როგორ ხდება ისტორიული მეხსიერების ინსტიტუციონალიზაცია და თაობათაშორისი ტრანსლაცია მუზეუმის მეშვეობით?

ამ კითხვებზე პასუხი შესაძლებელს ხდის დავინახოთ მუზეუმის როლი მეხსიერების პოლიტიკის კონტექსტში, განსაკუთრებით პოსტსაბჭოთა ტრანსფორმაციის პირობებში.

მეთოდოლოგიურად კვლევა ეფუძნება ინტერდისციპლინურ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს თვისებრივი კვლევის მეთოდს (სიღრმისეული ინტერვიუები მუზეუმის თანამშრომლებთან და ვიზიტორებთან, ჩართული დაკვირვება); **მუზეოლოგიურ ანალიზს** (ექსპოზიციების სტრუქტურა, ექსპონატების შერჩევის კრიტერიუმები, კურატორული ტექსტები), **სემიოტიკურ და ვიზუალურ ანალიზს** (არტეფაქტების სიმბოლური მნიშვნელობა) და მათი განლაგება სივრცეში, **დისკურს-ანალიზს** (როგორც მეთოდი, რომელიც ამსხვილებს იმ ენობრივი და ვიზუალური ფორმულირებების ანალიზს, რომლებითაც მუზეუმი აღწერს და ასახავს ისტორიულ მოვლენებს). კვლევა ეფუძნება დაშვებას, რომ მუზეუმი არა მხოლოდ ისტორიის გადმოცემის ინსტიტუტია, არამედ აქტიური აქტორია მეხსიერების ფორმირებისა და სიმბოლური ძალაუფლების სტრუქტურაში.

დასკვნა. თეორიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმს გააჩნია რესურსი და პოტენციალი წარმოადგენდეს მნიშვნელოვან „მეხსიერების ადგილს“, სადაც ხორციელდება ეროვნული ისტორიული ნარატივის ლოკალიზაცია და ადაპტაცია. მუზეუმი ასრულებს მედიატორის როლს ოფიციალურ ისტორიოგრაფიასა და ადგილობრივ მეხსიერებას შორის, ამყარებს ისტორიული უწყვეტობის განცდას და უზრუნველყოფს ეროვნული იდენტობის თაობათაშორის გადაცემას. ამავდროულად, მუზეუმი არის სივრცე, სადაც ცხადად იკვეთება მეხსიერების პოლიტიკის ელემენტები — რა აღინიშნება, რა რჩება უხილავად და როგორ ესადაგება ეს საერთო ეროვნულ დისკურსს.

კვლევის შედეგები შეიძლება გამოყენებულ იქნას რეგიონული მუზეუმების განვითარების სტრატეგიების შემუშავებისას და

კულტურული მემკვიდრეობის პოლიტიკის დაგეგმვაში, რაც მიზნად ისახავს თემზე დაფუძნებული მეხსიერების გაძლიერებას და ეროვნული იდენტობის მრავალგანზომილებიანი გააზრების ხელშეწყობას.

საკვანძო სიტყვები: მეხსიერების ადგილები, კოლექტიური მეხსიერება, ეროვნული იდენტობა, დამოუკიდებლობის ნარატივი, პოსტკოლონიალური მუზეოლოგია, თეთრიწყაროს მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი.

გამოყენებული ლიტერატურა

Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Revised ed.). Verso.

Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.

Assmann, A. (2008). Transformations between history and memory. *Social Research*, 75(1), 49–72.

Barthes, R. (1977). *Image, music, text* (S. Heath, Trans.). Hill and Wang.

Bennett, T. (1995). *The birth of the museum: History, theory, politics*. Routledge.

Clifford, J. (1997). *Routes: Travel and translation in the late twentieth century*. Harvard University Press.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.

Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Ed. & Trans.). University of Chicago Press.

Macdonald, S. (2013). *Memorylands: Heritage and identity in Europe today*. Routledge.

Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*, (26), 7–24. <https://doi.org/10.2307/2928520>

Said, E. W. (1993). *Culture and imperialism*. Vintage Books.

Todorova, M. (1997). *Imagining the Balkans*. Oxford University Press.

Representation of the Declaration of Independence in Sites of Memory: The Case of the Tetrtskaro Regional Museum

This **study** explores the representation of two pivotal historical events—the Declaration of Independence of Georgia (26 May 1918) and the Restoration of Independence (9 April 1991)—within the Tetrtskaro Regional Museum. The museum is analyzed as an institutional space in which collective memory is formed, consolidated, and transmitted across generations.

The research examines the museum's exhibition policies, educational and cultural programs, as well as the principles guiding curatorial interpretation and the selection of artifacts. These elements shape the contours of the historical narrative and define the forms of its localization. A significant part of the study is dedicated to analyzing the engagement of the local community and their attitudes towards the historical narrative presented in the museum.

The relevance of this research is underscored by ongoing processes of decolonization and the reconstruction of historical memory in the post-Soviet space, processes which necessitate a rethinking of national identity and a reassessment of historical narratives. The critical re-evaluation and distancing from historiographical frameworks formed during the Soviet period have become central tasks for many postcolonial societies (Assmann, 2011; Todorova, 1997). In this context, regional museums acquire particular importance—not only as repositories and disseminators of historical knowledge, but also as agents in the formation of local identities. This case study of the Tetrtskaro Regional Museum clearly demonstrates how national historical narratives are adapted within local cultural contexts.

Original Contribution: For the first time, the Tetrtskaro Regional Museum is subjected to an interdisciplinary analysis grounded in contemporary theories of memory. Existing Georgian scholarship on

museums primarily focuses on descriptive accounts of historical narratives or their educational functions. In contrast, this research integrates museological, discursive, semiotic, and ethnographic analysis, thus framing the museum not only as an educational institution but as an active agent within the politics of memory.

Furthermore, the study generates knowledge about how the national narrative of independence is adapted to a local socio-cultural context, and how the museum participates in the construction of national identity at a regional level. As such, the study contributes to existing knowledge on postcolonial memory practices in Georgian regions and offers a framework for considering regional museums as crucial nodes in the formation of national memory.

The study addresses three core research questions:

1. How is a grand historical narrative—specifically the Declaration of Independence—interpreted and adapted within a local context?
2. What role does a regional museum play in shaping national identity?
3. How is historical memory institutionalized and transmitted across generations through the museum?

Addressing these questions allows for a clearer understanding of the museum's role within the broader context of memory politics, especially during post-Soviet transformation.

Methodologically, the research is based on an interdisciplinary approach, combining qualitative research methods (in-depth interviews with museum staff and visitors, participant observation), museological analysis (exhibition structure, artifact selection criteria, curatorial texts), semiotic and visual analysis (symbolic significance of artifacts and their spatial arrangement), and discourse analysis (as a method for examining the linguistic and visual formulations through which the museum represents historical events). The study is grounded in the assumption that the museum is not merely an institution for conveying history, but

an active agent in shaping memory and participating in the structure of symbolic power.

Conclusion:

The Tetrtskaro Regional Museum possesses the capacity and potential to serve as a significant “site of memory” (*lieu de mémoire*), where the national historical narrative is localized and adapted. The museum is a mediator between official historiography and local memory, reinforces a sense of historical continuity, and ensures the intergenerational transmission of national identity. Simultaneously, it is a space where the politics of memory becomes evident—what is commemorated, what remains invisible, and how this aligns with the broader national discourse.

The findings of this study may be useful for developing strategies for regional museum advancement and for planning cultural heritage policies that aim to strengthen community-based memory and promote a multidimensional understanding of national identity.

Keywords: Sites of memory, collective memory, national identity, independence narrative, postcolonial museology, Tetrtskaro Regional Museum.